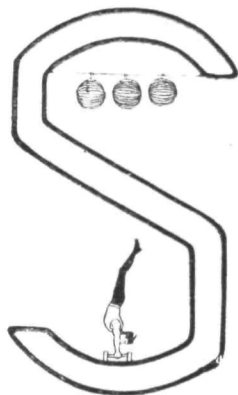

FR. PALNAK:

Slike iz živalstva.

(Dalje.)

Sam kraljuje v svojem levišču, in slučajni, da bi lovila po dva ali po več skupaj, niso navadni. Le kadar ima levinja mlade, ji dela lev družčino ter ji pomaga krmiti mladiče. Saj je pa tudi treba. Eden do trije pridejo ti na svet in so skraja precej neokretni. Šele v drugem mesecu svojega življenja se navadijo hoditi ter začno še pozneje s svojimi otroškimi igrami. Izprva mjavkajo kakor mačke, pozneje jim postane glas močnejši in krepkejši. Pri svojih igrah so neokretni in neumni, a sčasoma postanejo gibčni. Še pred šestim mesecem že spremljajo svoje roditelje na njihovih ziletih, četudi še ne gredo daleč od doma. Z enim letom so veliki kakor močni psi, s tremi leti začne poganjati pri samcih griva, a popolnoma so dorasli šele v šestem ali sedmem letu. Kakor levi počasi rastejo, tako tudi dolgo žive. Še celo vjeti so dosegli starost sedemdesetih let.

Lahko si mislimo, kako ogromna je škoda, ki jo napravi tekom svojega dolgega življenja en sam lev, če se nastani blizu človeških bivališč. Zato pa ga človek tudi preganja, kakor ga zna in more. Afriški črnec se spusté v boj z njim tudi s samim kopjem in sulico, vendar je izid takega boja zelo negotov, čeprav so sulice otrovane.

V Severni Afriki napravljajo Arabci po deset metrov globoke jame, in če se v jame lev v katero, se zbere vsa vas okrog jame. Tam vjetnika najprej ozmerjajo ženske in otroci ter mečejo vanj kamenje, a lev se za vse to ne zmeni. Brez tožbe in ne da bi trenil z očmi umrje dostojanstveno kakor kralj naposled od krogel, ki jih izstrele vanj moški.

Arabci izženo leva tudi pri belem dnevu iz goščave. Postavijo se s puškami v tri vrste ter poskušajo po svoji navadi, kaj bodo opravili pri

njemu najprej z besedo. Takele mu pravijo: »O, ti pes in sin psa! Ti od psov rojeni in roditelj psov! Ti davitelj čred in grdeba! Ti sin vragov! Ti tat! Ti falot! Vun, če si res tako hraber, kakor se kažeš! Vun! Pokaži se pri dnevu, ki imaš noč za prijateljico! Pripravi se! Stopiti moraš pred mežo, sinove hrabrosti, prijatelje boja!« Če ne zaležejo te zbadljivke, izprožijo tudi nekaj strelav v goščavo, dokler ne ujezi leva krogla, ki mu je prišla preblizu. Rjoveč in s plamenečim pogledom se prikaže iz grmovja. Divji krik ga sprejme. Počasi in jezno se oziraje stopa ter zapazi množico, ki čaka pripravljena, da ga vredno sprejme. Prva vrsta ustrelj. Lev skoči proti strelcem ter pade navadno šele zadet od krogel druge vrste, ki je skočila naprej, ko je izstrelila prva. Vendar zahleva lev dobrih strelcev, kajti pogostokrat se še krepko bori, ko ina že nekaj strelav v životu.

Da časté v onih krajih prav posebno človeka, ki se je spustil sam v boj s kraljem živali, ni treba še omenjati. Oglejmo pa si leva še drugje, kamor ga je spravila človeška moč.

Dostikrat postrelj človek oba stara ter pobere mladičke, ki so ostali sami. Žive pa tudi predrzni lovci, ki vzamejo iz gnezda, če se je levinja odmaknila od tega. Brez prav velike nevarnosti sicer tako pobiranje ni, a vendar pridejo mladi levi pogosto v roke človeku, kateremu se prav lepo privadijo. Znana je zlasti ukročena levinja slavnega prirodopisca *Breliha*, o kateri nam pripoveduje sam tole:

»Dobil sem jo v dar v Egiptu. V najkrajšem času se je navadila na našem dvorišču, kjer je smela hoditi prosta okoli. Kmalu je šla za menoj kakor pes, dobrikala se mi je ob vsaki priliki ter je bila nadležna le zato, ker me je obiskovala ponoči na mojem ležišču, kjer me je budila s svojim dobrikanjem.

Črez malo tednov si je prisvojila vladarstvo nad vsemi živalmi, kar jih je bilo na dvorišču, pa to bolj zato, da se je z njimi igrala, kakor zato, da bi storila kateri kaj žalega. Le dvakrat je pobila in žrla živali; prvič opico, drugič kostruna, s katerim se je še malo preje igrala. Proti večini živali se je vedla objestno ter jih je dražila in strašila na vse mogoče načine. Večkrat si je privoščila, da je legla po mačje na tla ter si vzela koga od nas na piko; v hipu je skočila nadenj, kakor mačka nad mir, pa le zato, da nas je dražila. Proti nam je bila vedno ljubeznjiva in poštena. Potuhnjenosti ni poziala; še ko sem jo nekoč pretepel, se je vrnila v kratkem k meni ter se je stiskala pravtako domače kakor prej. Njena jeza se je v trenotku izhadila, in z božanjem sem jo takoj potolažil.

Ko sem potoval z ladjo po Nilu, je bila zaprta v kletki, dokler smo bili na ladji; ko pa smo pristali, sem jo vedno izpustil. Vedno se je tedaj tudi izčistila, česar ni napravila v kletki nikdar, ker je bila presnažna. Na izletih mi je prizadejala tudi več neumnosti. Teko je zadavila v neki zamorski vasi jagnje ter si vjela drugič zamorskega dečka; na srečo sem tega še lahko otel, kajti proti meni ni bila nikdar neubogljiva. Ko sem

hodil z njo po mestu, sem jo imel na vrvi, in ko sem se vozil iz Egipta v Trst, sem jo pripeljal vsak dan na krov v veliko veselje sopotnikov.

Prišla je v Berlin, in nisem je videl dve leti. Ko sem se vrnil, me je takoj spoznala.«

Tako je ukrotil človeški razum tudi v tej živali doštikrat divjost, tako si je podjarmil človek poleg drugih živali, ki so mu ali pokorne ali pa občutijo njegovo težko preganjanje, tudi samega kralja živali.

V džungli.

Popoldansko solnce pokrajin vročega pasa visi nad gozdnimi planjavami, gostimi in nepristopnimi, ki se razprostirajo v Indiji po obrežjih rek na velikanske in nepregledne daljave. To so džungle; tu močvirne, tam suhe, tla porasla z visoko gosto travo in bičjem; nad njimi visi solnce ter jih žge.

Človeška noga ne stopa po njih; človek jih prepušča živalim. A v vročem popoldnevu je videti, kakor da ni niti teh, zakaj tihe in mrtve leže džungle: tu drevesa, visoka in s širokimi vrhi, vsa preprežena z gostimi zavijalkami, ki prepletajo drevo k drevesu; tam travnata planjava z bujnim rastjem; tam spet neprodirno grmovje, ki je kakor varuh, ki čuva tla pred vsako stopinjo.

Take gledata džungle dan in solnce: kakor morje zelene v svojem rastju, prižaste le po suhem bičevju in rumenem bambusovem trstju, pa neme, kar da ni življnja v njih...

Ali pač? Nenadoma pretrga tišino rezko vpitje... Vik in krik, kletanje in lomastenje po drevju; z njega pa se usujejo ocepki in okleščki dol na mirna džungelska tla. Spet krik in vik, zdajci preskoči z drevesa na drevo krdelo opic, druge plezajo po vejah in po deblu gorindol, se vržejo spodaj do drugega drevesa ter se združijo na tem. Požrle so menda ta prvem vse plodove, steple so se znabiti zaradi enega samega sadu ali pa zaradi njegove lupine, njihove dolge prednje roke so dajale klofute, njihove nizke glave so jih sprejemale. A ko so dolše na drugo drevo, je bilo že pozabljeno, da so se še ravnokar pričkale in kregale, se teple in klofutale, in spet je ležal mir nad džunglo.

Tupatam so se oglašale ptice. Ena je zakričala na drevesu, kjer so se ravno zbrale opice, dvignila se je v zrak ter nad drevesom krožeč tožila: vedela je, da je konec njenemu gnezdu, da ne izvali jajec, ki so v njem. Saj so se ravno zaradi njih spet skregale opice; vsaka bi jih rada, prepustiti jih morajo slabše močnejšim. Spet so se steple ter splezale gor v vrh drevesa, kjer so se spakovale ptici, ki je žalostno odletela. Saj je videla, da je zaman vsa njena tožba. Opice, ki niso dobile jajec, so jezne razuejale gnezdo ter ga pometale z drevesa. Če pa je mogla katera, je udarila s šibico, ki je bila vpletena v ptičje gnezdo, še tovarišico, in vnovič so se skregale, vnovič steple.

Take so opice. Žive po drevju; po enem, po večih, kakor se jim zadi. S svojimi štirimi rokami (tudi mesto zadnjih nog imajo »roke« s pr-

sti kakor na človeških rokah) se oprijemljejo, gugajo se v zraku, plezajo, skačejo ter se prekucujejo. Iščejo si sadja in listja, če se jim zdi, stopijo tudi na tla, da najdejo tam slastno koreninico ali sladko semence. Skoki po šest metrov so jim igrače. Z vrha drevesa se vržejo na konec najnižje veje, ki se ušibj pod znatno težo. A v hipu, ko se veja zaguga nazaj kvišku, je že šinila opica kakor strela na drugo. Ta pa je preslaba, da bi se zravnala sama ter vzdignila še žival; nič zato: opica počaka, da se veja umiri, potem pa spleza po njej nazaj k deblu.

A ne ogibljejo se opice niti trnja; kjer je najhujše, lete kakor po gladkih tleh; zavijalka ji je prijetna lestvica, drevesno deblo uglajena pot. Česar ne doseže s sprednjo, prime z zadnjo roko.

S tem svojim plezanjem in prekucavanjem, s svojim pričkanjem in pretepavanjem prinaša opice črez dan življenje v džunglo. Viseko v vrhah dreves se razlega izmed vej njihovo hripvao cvilenje, in na daleč se sliši njihovo hlastanje, kakor da se je utrgala v zraku vihra in beži skozi gozdne vrhove.

Vsdrugod je mir in tišina.

Drugačno življenje pa nastopi, ko izgine na nebu solnce, ko se pripravlja noč, da ogrne džunglo v gosto temo, ki jo pozneje posrebri luna. Ta razlije svojo luč nad džunglo, in tiha pravljica, kakor v majski noči, leži nad njo. Voda v reki šumi tiho okrog debela, ki se je od starosti zrušilo vanjo, opice so se že spravile — seveda ne brez krega — spat v svoje sedeže pod drevesnimi vrhovi, v temnih zatišjih po džungli pa se budi ponočno življenje. (Dalje prih.)

Dedek in vnuk.

Po polju hodi stari ded
in solze briše si z oči:
minulo je že troje let,
a fantov naših le še ni.

Za njim priteče deček mlad:
ah, dedek kje je oče moj?
Pokazal bi mu tako rad,
kako je lep konjiček moj!

In dedek tiho govori:
za hrlbi daleč, daleč tam
v neznanem grobu oče spi
in nikdar več ne pride k nam!

Zajoče deček se glasno:
ah, oče moj, zakaj si šel,
zakaj za vedno si slovo
od fantka svojega ti vzel?

Poglej to polje, vnuček moj,
na njem se oče tvoj potil,
za to je šel v krvavi boj,
da prost njegov bi sinko bil!

Ko delal boš na polju tem,
spominjaj mojih se besed:
potem ko tudi jaz umrem,
v prostosti živel naš bo svet!

Ivan Dobravec.

